

Examenul național de bacalaureat 2026

Proba E. c)

Istorie

Simulare

Filiera teoretică, profil umanist, toate specializările; Filiera vocațională - profil artistic, toate specializările; - profil sportiv, toate specializările; - profil pedagogic, specializările: bibliotecar-documentarist, instructor-animator, instructor pentru activități extrașcolare, pedagog școlar, educator-puericultor; - profil teologic, toate specializările.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

ZADANIE I

(30 bodov)

Pozorne prečítajte nasledovné zdroje:

A. „Na prvom kongrese Rumunskej robotníckej strany (Partidul Muncitoresc Român) [...], ktorý sa konal 21.-23. februára 1948, bol Gheorghe Gheorghiu-Dej zvolený za generálneho tajomníka RRS (PMR), zatiaľ čo Ana Pauker, Vasile Luca a Teohari Georgescu sa stali ďalšími tromi členmi Sekretariátu. Hoci bol Gheorghiu-Dej generálnym tajomníkom, úplne závisel od priazne skupiny vedenej Paukerovou (Pauker), ktorá mala v Sekretariáte väčšinu a mohla kedykoľvek zablokovať iniciatívy generálneho tajomníka alebo ho odstrániť.

Boli zavedené prísne kritériá pre vstup do strany, pretože nemohli byť prijatí «členovia vykorisťovateľských tried». Navyše bol prijatý sovietsky model kandidátskeho obdobia pre členstvo v strane. Tým sa však veci neskončili. Rezolúcia [...] z novembra 1948 dala signál na kampaň [...] zameranú na disciplinovanie strany a na vytvorenie jej zložitejšej štruktúry, zodpovedajúcej úlohám daného obdobia. [...] Strana mala prejsť z etapy improvizácií, typickej pre obdobie rýchleho prebratia moci, do etapy strany-štátu, orientovanej na dlhodobé vykonávanie kontroly nad spoločnosťou, ekonomikou a štátnym aparátom. [...] V dôsledku toho boli v priebehu roku 1948 strana, štátna štruktúra a hospodárstvo Rumunska (Romániei) preformulované tak, že sa stali vernou kópiou tých v Sovietskom zväze.”

(I.A. Pop, I. Bolovan, *Marea istorie ilustrată a României și a Republicii Moldova*)

B. „V rokoch 1948 a 1951 členovia komunistckej elity vytvorili bezpečnostný a represívny aparát, aký nemal obdobu v dejinách Rumunska. Sovietske inštitúcie poskytovali modely a oficiálni predstavitelia Sovietskeho zväzu slúžili ako mentori. Spočiatku rumunskí komunistickí lídri a sovietske okupačné orgány zachovali existujúce bezpečnostné inštitúcie [...], ale v roku 1948 usúdili, že nastal čas zaviesť nový štýl. V tom istom roku vytvorili Generálne riaditeľstvo ľudovej bezpečnosti (Direcția Generală a Securității Poporului), ktoré sa začalo jednoducho nazývať Securitate a ktorého jedinou úlohou bolo chrániť komunistický režim pred vnútornými a vonkajšími nepriateľmi. V nasledujúcom roku vznikla Milícia (Miliția), ktorá nahradila dovtedajšie policajné zložky a ktorej hlavnou úlohou bolo udržiavať verejný poriadok. Spolu so Securitate držala Milícia obyvateľstvo pod neustálym dohľadom [...]. Následne bol v roku 1951 zorganizovaný Veliteľský zbor bezpečnostných jednotiek (Comandamentul Trupelor de Securitate). Do polovice 50. rokov bol vybavený obrnenými vozidlami, delostrelectvom [...] a jeho úlohou bolo potláčať opozíciu voči režimu. Tieto tri jednotky fungovali ako ozbrojená sila strany [...]. Napríklad, presídlili desaťtisíce roľníkov z ich dedín, aby potlačili odpor voči novému poriadku vo všeobecnosti a hlavne voči kolektivizácii, a zatkli ďalšie desaťtisíce ľudí zo všetkých spoločenských vrstiev, ktorí boli podozriví z nesúhlasu s režimom.”

(K. Hitchins, *Scurta istorie a României*)

Opierajúc sa o tieto zdroje, odpovedajte na nasledovné požiadavky:

1. Menujte generálneho tajomníka RRS (PMR) uvedeného v zdroji **A**. **2 body**
2. Spresnite informáciu zo zdroja **B**, vzťahujúcu sa na Milíciu. **2 body**
3. Uveďte dva historické priestory spomenuté tak v zdroji **A**, ako aj v zdroji **B**. **6 bodov**
4. Napíšte na skúškový hárok písmeno zodpovedajúce zdroju, ktorý tvrdí, že roľníci sa stavajú proti kolektivizácii poľnohospodárstva. **3 body**
5. Uveďte jeden vzťah príčina–následok, medzi dvoma informáciami zo zdroja **A** a spresnite úlohu každej z nich (*príčina*, respektíve *následok*). **7 bodov**
6. Predstavte ďalšie dve totalitné politické praktiky používané v rumunskom štáte, okrem tých, ktoré sú uvedené v daných zdrojoch. **6 bodov**
7. Uveďte jednu podobnosť medzi dvoma politickými praktikami používanými v rámci rumunského štátu v období 1990-1996. **4 puncte**

ZADANIE II.

(30 bodov)

Pozorne prečítajte nasledovný zdroj:

„Ako prejav fanariotského režimu zavedeného Portou [Osmanskou ríšou] v Kniežatstvách (Principate) [...], mala inštitúcia panovníka zabezpečovať nielen plnenie funkcií štátu, ale najmä dohliadať na udržiavanie oboch krajín [Moldavska (Moldova) a Valašska (Țara Românească)] v tesnej závislosti od Osmanskej ríše [...]. Zvyčajne panovnícke funkcie boli udeľované na tri roky, pričom mohli byť sultánom znovu potvrdené zaplatením *mucareru* (poplatku za znovudosadenie do úradu). Iba vo dvoch prípadoch menovaní panovníci vládli vďaka mimoriadnym okolnostiam až 11 rokov: Nicolae Mavrocordat vo Valašsku (Muntenia) (1719 – 1730) [...] a Mihai Racoviță v Moldavsku (1715 – 1726). [...]

Panovnícka rada (Sfatul domnesc) naďalej zostávala [...] hlavnou štátnou inštitúciou podporujúcou panovníka pri organizovaní a riadení vnútorného života krajiny, vo finančných, súdnych a administratívnych otázkach [...]. Bola utvorená najmä z domácich bojarov, ale aj z cudzích hodnostárov z radov príbuzných a blízkych fanariotských kniežat, ktorí ich menovali do rôznych hodností. [...]

Ako fanariotské reformy citeľne zužovali privilégia bojarov, zosilňoval sa odpor voči [...] predstaviteľom Porty. [...] Pri príležitosti mierových rokovaní vedených vo Focșani medzi Rusmi a Turkami za sprostredkovania Habsburskej monarchie a Pruska v roku 1772 sa skupina valašských bojarov [...] obrátila [...] na delegátov kresťanských mocností prostredníctvom rovnakých memoránd. V memorande predloženom zástupcovi Viedenského dvora [...] bojari požadovali pri uzavretí mieru zjednotenie a nezávislosť Rumunských krajín (Țărilor Române) pod domácim kniežaťom [...] a fungovanie nového štátu [...] pod kolektívnou protekciou Ruska, Habsburskej monarchie a Pruska. [...] Počas novej rakúsko-rusko-tureckej vojny z obdobia 1787 – 1791 predložil Divan Valašska vedúcim kruhom vo Viedni a Petrohrade v máji 1790 [...] memorandum, v ktorom sa požadovalo zrušenie rají Turnu, Giurgiu a Brăila, stanovenie hranice medzi Valašskom (Țara Românească) a Osmanskou ríšou po neprerušenej línii Dunaja (Dunării), odstránenie fanariotských panovníkov a ich nahradenie domácimi, sloboda vývozu dobytka, neutralita a politická nezávislosť pod garanciou Ruska a Habsburskej monarchie; toto memorandum bolo predložené aj delegátom Mierového kongresu v Šistove (1791) [...], avšak bez následkov.“

(Istoria românilor)

Opierajúc sa o tento zdroj, odpovedajte na nasledovné požiadavky:

1. Menujte fanariotského panovníka uvedeného v danom zdroji. **2 body**
2. Spresnite storočie, na ktoré sa vzťahuje daný zdroj. **2 body**
3. Uveďte štát, ktorý nastolil fanariotský režim v Rumunských krajinách a jeden aspekt týkajúci sa dĺžky vlády počas tohto režimu, na ktorý sa vzťahuje daný zdroj. **6 bodov**
4. Uveďte z daného zdroja dve informácie vzťahujúce sa na Panovnícku radu. **6 bodov**
5. Na základe daného zdroja sformulujte stanovisko vzťahujúce sa na bojarské memorandá a podporte ho dvoma informáciami zo zdroja. **10 bodov**
6. Argumentujte za pomoci významnej historickej udalosti tvrdenie, podľa ktorého v 16. storočí sa uskutočnili politické akcie, ktoré sa týkali jednej centrálnej inštitúcie v Transylvánii (Transilvania) alebo vo Valašsku. (Boduje sa opísanie významnej historickej udalosti a používanie spojiviek, ktoré vyjadrujú kauzalitu, ako i závery.) **4 body**

ZADANIE III

(30 bodov)

Vypracujte na približne dvoch stranách esej o rumunskom štáte v druhej polovici 19. storočia – prvých troch desaťročiach 20. storočia, majú na zreteli:

- uvedenie dvoch opatrení vnútornej politiky, ktoré prispeli k vytvoreniu a upevneniu rumunského štátu v období 1860-1865;
- spresnenie ústavy prijatej v rumunskom štáte v druhej polovici 19. storočia a uvedenie dvoch aspektov týkajúcich sa jej ustanovení;
- uvedenie jednej historickej udalosti, ktorá sa odohrala v Transylvánii v roku 1918 a prispela k vytvoreniu Veľkého Rumunska (României Mari);
- sformulovanie stanoviska vzťahujúceho sa na vnútornú politiku Rumunska v období 1919-1927 a podporenie tohto stanoviska historickým argumentom.

Poznámka! Boduje sa aj používanie **adekvátneho historického vyjadrovania**, **štruktúra prezentácie**, **zdôraznenie vzťahu príčina - následok**, vypracovanie **historickej argumentácie** (opísanie jednej významnej historickej udalosti a používanie spojiviek, ktoré vyjadrujú kauzalitu, ako i záver) **dodržiavanie chronologického/logického sledu** historických udalostí a **zaradenie** eseje do spresneného rozsahu.